

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

1959 • 50 • 2009

SEKCJA CZWARTA

SPRAWA KULIŚ I RÓŻYCKI przeciwko POLSCE

(Wniosek nr 27209/03)

WYROK

STRASBURG

6 października 2009 roku

PRAWOMOCNY

06/01/2010

Niniejszy wyrok stanie się prawomocny w okolicznościach określonych w Artykule 44 § 2 Konwencji. Może on podlegać adjustacji redakcyjnej.

WYROK W SPRAWIE KULIŚ I RÓŻYCKI przeciwko POLSCE

W sprawie Kuliś i Różycki przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Seksja Czwarta), na posiedzeniu Izby w składzie:

Nicolas Bratza, *Prezes*,
Lech Garlicki,
Giovanni Bonello,
Ljiljana Mijović,
Päivi Hirvelä,
Ledi Bianku,
Nebojša Vučinić, *sędziowie*,

oraz Fatoş Araci, *Zastępcza Rejestratora Sekcji*,

Po odbyciu narady na posiedzeniu niejawnym w dniu 15 września 2009 roku,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

PROCEDURA

1. Sprawa bierze swój początek we wniosku (nr 27209/03) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, złożonym w Trybunale na podstawie Artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności ("Konwencja") przez dwóch obywateli polskich, pana Mirosława Kulisia oraz pana Piotra Różyckiego ("wnioskodawcy"), w dniu 10 czerwca 2003 roku. Drugi z wnioskodawców zmarł w 2004 roku.
2. Wnioskodawcy byli reprezentowani przez panią A. Wyrozumską, profesor prawa na Uniwersytecie Łódzkim. Rząd polski ("Rząd") był reprezentowany przez swojego Przedstawiciela, pana J. Wołosiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.
3. Wnioskodawcy podnieśli zarzut naruszenia ich prawa do wolności wyrażania opinii, gwarantowanego na podstawie Artykułu 10 Konwencji.
4. W dniu 4 kwietnia 2008 roku Prezes Sekcji Czwartej postanowił zawiadomić o wniosku Rząd. Postanowiono również zbadać merytoryczną zawartość wniosku i jednocześnie jego dopuszczalność (Artykuł 29 § 3).

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

5. Wnioskodawcy urodzili się odpowiednio w 1956 oraz 1946 roku. Pierwszy z wnioskodawców mieszka w Łodzi.
6. Pierwszy z wnioskodawców jest właścicielem wydawnictwa o nazwie "Westa Druk", które wydaje tygodnik *Angora* oraz dodatek do niego pod nazwą *Angorka*. Drugi z wnioskodawców był redaktorem naczelnym tego tygodnika.
7. W dniu 16 maja 1999 roku *Angorka* zamieściła artykuł nawiązujący do kampanii reklamowej prowadzonej przez Star Foods, promującej produkowane przez tę firmę chipsy ziemniaczane. Na pierwszej stronie czasopisma zamieszczono rysunek ukazujący chłopca trzymającego paczkę chipsów z widoczną na niej nazwą "Star Foods", i mówiącego do *Reksia* – małego pieska, popularnej postaci z kreskówek dla dzieci – "*Nie martw się – też bym był mordercą, gdybym jadł to świnstwo!*"). Powyżej rysunku widniał

WYROK W SPRAWIE KULIŚ I RÓŻYCKI przeciwko POLSCE

duży nagłówek o treści: *"Polskie dzieci zbulwersowane reklamą chipsów", "Reksio to morderca"*.

8. Artykuł, wydrukowany na drugiej stronie czasopisma, brzmiał następująco:

"W chipsach firmy Star Foods pojawiły się ostatnio naklejki, które przeraziły rodziców i ich dzieci.

W chipsach firmy Star Foods, które leżą na półkach niemal w każdym sklepie, pojawiły się ostatnio naklejki, które przeraziły rodziców i dzieci. W paczkach znalazły się karteczki ze zwrotami "Reksio to morderca".

Zanim naklejki znalazły się w paczkach chipsów, przedsiębiorstwo zleciło przeprowadzenie badań rynkowych. Jedna z agencji reklamowych zaproponowała zwroty i powiedzonka, używane na co dzień przez nastolatków. Dzieci natomiast są przerażone tymi zwrotami.

...

Opracowano na podstawie "Super Expressu"

9. Obok cytowanego wyżej artykułu na drugiej stronie znajdował się niewielki rysunek ukazujący dwa koty trzymające opakowanie z widniejącym na nim słowem "chipsy", oraz psa Reksia w tle. Jeden z kotów trzyma papierową kartkę – najprawdopodobniej wyjętą z opakowania – z napisem "Reksio morderca", i mówi do drugiego kota – *"Owszem, nieraz bywa przykry, ale żeby zaraz morderca?!"*.
10. W dniu 2 listopada 1999 roku firma Star Foods ("powód") wniosła przeciwko obu wnioskodawcom pozew cywilny o ochronę dóbr osobistych. Spółka wystąpiła o wydanie nakazu opublikowania przez pozwanych w *Angorze* oraz *Angorce* przeprosin za opublikowanie rysunku bezpodstawnie dyskredytującego produkty firmy Star Foods. Spółka zażądała ponadto zwrotu poniesionych przez siebie kosztów prawnych oraz wpłacenia przez wnioskodawców kwoty 10.000 złotych polskich (PLN) na cele charytatywne.
11. W dniu 28 maja 2001 roku Sąd Okręgowy w Łodzi rozstrzygnął sprawę na korzyść powoda. Sąd nakazał wnioskodawcom opublikowanie przeprosin zgodnie z żądaniem zawartym w pozwie, oraz wpłacenie kwoty 10.000 PLN na cele charytatywne. Wnioskodawcom nakazano również wpłacenie na rzecz powoda kwoty 11.500 PLN tytułem zwrotu kosztów postępowania. Sąd uznał, że sporny rysunek naruszył dobra osobiste powoda i dyskredytował produkty firmy. Słowa użyte przez wnioskodawców miały jednoznaczny wydźwięk, odwołujący się do niesmaku i odrazy, i były mocno pejoratywne. Uwzględniając to, sąd uznał, że wnioskodawcy przekroczyli granicę dopuszczalnej krytyki, zwłaszcza w czasopiśmie przeznaczonym dla dzieci. Sąd odrzucił argument wnioskodawców, że rysunek miał na celu krytykę kampanii reklamowej prowadzonej przez Star Foods, a nie ich produktu. Sąd uznał, że dla tego rodzaju ataku na dobra osobiste powoda nie było uzasadnienia – nawet przyjmując argument, że kampania reklamowa firmy była nieprzemyślana.
12. Wnioskodawcy odwołali się od wyroku.
13. W dniu 21 marca 2002 roku Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację i nakazał wnioskodawcom zapłacenie na rzecz powoda kwoty 2.500 PLN tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Sąd Apelacyjny zgodził się z oceną sądu niższej instancji, że krytyczne stwierdzenie nie dotyczyło stylu reklamy prowadzonej przez Star Foods. Nazwanie produktu firmy "świństwem" z pewnością nie stanowiło krytycznej oceny jej

WYROK W SPRAWIE KULIŚ I RÓŻYCKI przeciwko POLSCE

kampanii reklamowej, lecz było nakierowane na sam produkt, markę, oraz dobre imię firmy. Sporne sformułowanie *"Też bym był mordercą gdybym jadł to świnstwo"* w sposób oczywisty zawierało negatywną ocenę smaku i jakości produktu. A zatem działania wnioskodawców nakierowane na bezzasadną dyskredytację produktu firmy Star Foods jako takie nie mogły korzystać z przywileju ochrony prawnej. Sąd apelacyjny zauważył również, że dla uzasadnienia swoich działań wnioskodawcy wielokrotnie powoływali się na interes dzieci, podczas gdy jednocześnie sami powtórzyli, i to w czasopiśmie dla dzieci – hasło reklamowe, które ich zdaniem przerażało dzieci i miało negatywny wpływ na ich emocje.

14. W dniu 12 grudnia 2002 roku Sąd Najwyższy odmówił rozpatrzenia kasacji wniesionej przez wnioskodawców.

II. STOSOWANE PRAWO WEWNĘTRZNE

15. Artykuł 23 Kodeksu Cywilnego zawiera niewyczerpujący wykaz praw zwanych "dobrami osobistymi). Przepis ten stanowi:

"Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach."

16. Artykuł 24 Kodeksu Cywilnego przewiduje sposoby naprawienia czynu polegającego na naruszeniu dóbr osobistych. Zgodnie z tym postanowieniem, osoba zagrożona takim naruszeniem może żądać, aby przyszły sprawca zaniechał bezprawnych działań, chyba, że nie są one sprzeczne z prawem. W sytuacji, jeżeli naruszenie miało już miejsce, osoba nim dotknięta może, między innymi, żądać ażeby sprawca naruszenia złożył oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, lub też może ona wystąpić o stosowne zadośćuczynienie z jego strony. W przypadku, jeżeli naruszenie dóbr osobistych powoduje stratę finansową, osoba zainteresowana może dochodzić odszkodowania.

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 10 KONWENCJI

17. Wnioskodawcy podnieśli zarzut naruszenia Artykułu 10 Konwencji, który brzmi następująco:

"1. Każdy ma prawo do wolności wyrażania opinii. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. Niniejszy przepis nie wyklucza prawa państw do poddania procedurze zezwoleń przedsiębiorstw radiowych, telewizyjnych lub kinematograficznych.

2. Korzystanie z tych wolności pociągających za sobą obowiązki i odpowiedzialność może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom, jakie są przewidziane przez ustawę i niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego, ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na

WYROK W SPRAWIE KULIŚ I RÓŻYCKI przeciwko POLSCE

ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na zapobieżenie ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej."

18. Rząd zakwestionował ten argument.

A. Dopuszczalność

19. Trybunał stwierdza, że wniosek nie jest w sposób oczywisty nieuzasadniony w rozumieniu Artykułu 35 § 3 Konwencji. Stwierdza dalej, że nie jest on niedopuszczalny z jakichkolwiek innych powodów. A zatem musi być uznany za dopuszczalny.

B. Meritum

1. Argumenty stron

20. Wnioskodawcy podnieśli, że ingerencja w ich prawo do wolności wyrażania opinii nie była konieczna w demokratycznym społeczeństwie, ponieważ nie była uzasadniona ważnym interesem społecznym. Utrzymywali oni, że istotą niniejszej sprawy nie były interesy o czysto handlowych charakterze, lecz udział w debacie publicznej. W tego typu przypadkach, muszą zaistnieć szczególnie ważne powody, aby można było ograniczyć wolność prasy w demokratycznym społeczeństwie, przy czym margines społecznej akceptacji był tutaj ograniczony.

21. Wnioskodawcy argumentowali, że przedmiotowy rysunek musi być analizowany w pełnym kontekście, w jakim został opublikowany. Był on jednym z dwóch rysunków odwołujących się do kampanii reklamowej prowadzonej przez firmę Star Foods, przy czym towarzyszył mu nagłówek *"Polskie dzieci zbulwersowane reklamą chipsów ..."* oraz wyraźne wskazanie, że szczegóły można znaleźć w artykule na stronie drugiej. Wnioskodawcy podkreślali, że sformułowanie *"Reksio to morderca"*, na którym oparli oni przedmiotowy rysunek stanowił tylko jeden przykład – i to łagodny w porównaniu innymi – wysoce nieodpowiednich wyrażen, jakie zostały użyte w kampanii skierowanej do dzieci. Inne stanowiły aluzje do zachowań o podłożu seksualnym oraz picia alkoholu: *"Jestem ładna ale nie łatwa"*, *"Gdzie są majtki?"*, *"Ty baranie, łatwo się rozmnażam!"*, *"Rozerwij mnie"*, *"Przyklej się"*, *"W sobotę nie mogę"*, *"Pij Waść"*, *"Nie pij do lustra"*, *"Sto lat za murzynami"*, *"Polacy na pole"*, *"Ludzie do Zoo"*.

Niewłaściwość takiej kampanii w sposób oczywisty dotykała kwestii interesu społecznego, a sam temat został podjęty przez niektóre gazety. Tak więc wnioskodawcy mieli podstawy, aby włączyć się do tej debaty.

22. Wnioskodawcy argumentowali, że rysunek stanowił satyryczny komentarz do artykułu i nie zgodzili się z twierdzeniem, że w sposób oczywisty atakował on dobre imię produktu. Utrzymywali, że ich celem nie było krytykowaniem jakości samego produktu. I wreszcie, że użycie takiego sformułowania było konsekwencją zastosowania uproszczonej i satyrycznej formy wyrazu, jako że publikacja adresowana była do dzieci. Rzeczywiście, posłużyli się oni prowokacyjnym i mało eleganckim językiem, a dziennikarska formuła została wyolbrzymiona; niemniej jednak rysunek mieścił się w granicach dopuszczalnej krytyki, która powinna być dozwolona w demokratycznym społeczeństwie.

23. Wnioskodawcy uznali również, że firma będąca powodem nie poniosła żadnej szkody materialnej, oraz że nawet jeśli dobre imię firmy doznało uszczerbku, to stało się to bardziej z powodu nierozważnej kampanii reklamowej aniżeli ich publikacji.

WYROK W SPRAWIE KULIŚ I RÓŻYCKI przeciwko POLSCE

Wnioskodawcy w konkluzji stwierdzili, że uzasadnienie przytoczone przez władze krajowe nie było odpowiednie ani wystarczające dla wykazania, że wynikające z niego orzeczenie sądu było konieczne w demokratycznym społeczeństwie. Sądy krajowe nie zdołały osiągnąć równowagi pomiędzy dwoma wchodzącymi tutaj w grę interesami – wolnością prasy a ochroną dobrego imienia firmy.

24. Rząd przyznał, że kara nałożona na wnioskodawców sprowadzała się do "ingerencji" w ich prawo do wolności wyrażania opinii. Jednakże stwierdził też, że ingerencja taka była "przewidziana prawem" a jej cel był uzasadniony, jako że intencją była tutaj ochrona dobrego imienia i praw innych osób.
25. Rząd argumentował, że wnioskodawcy przekroczyli granice ochrony zapewnianej na podstawie Artykułu 10 i naruszyli dobra osobiste pozostawiającej spółki. A zatem reakcja sądów krajowych była uzasadniona i niezbędna w demokratycznym społeczeństwie, ponieważ reagowały one na "nagłą potrzebę społeczną" ochrony praw Star Foods. Ponadto, sądy dokonały sprawiedliwej oceny odpowiednich faktów i nałożyły umiarkowaną karę.
26. Rząd stwierdził, że podczas gdy tekst opublikowany przez wnioskodawców dotyczył kampanii reklamowej, to rysunek na stronie tytułowej czasopisma odwoływał się wyłącznie do produktu Star Foods. Na przedmiotowym rysunku wnioskodawcy nie kierowali swojej wyolbrzymionej krytyki na kampanię reklamową lecz na sam produkt, stwierdzając w sposób jasny, że chipsy produkowane przez Star Foods są "świństwem". Rząd uznał, że rysunek niósł oczywisty przekaz dla czytelników – a więc dzieci – "że powinny one trzymać się z daleka od produktów określanych tego rodzaju krytykującym i uwłaczającym językiem". Wnioskodawcy zdyskredytowali chipsy ziemniaczane produkowane przez tę firmę bez podania jakiegokolwiek ważnej ku temu przyczyny oraz nie przytoczyli żadnych faktycznych podstaw mogących uzasadnić ich ocenę produktu.
27. Rząd skonkludował, że zarzucana ingerencja była proporcjonalna do zasadnie określonego celu, a zatem niezbędna w demokratycznym społeczeństwie dla ochrony dobrego imienia innych osób. Rząd stwierdził, że nie nastąpiło naruszenie Artykułu 10 Konwencji.

2. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne

28. Trybunał po raz kolejny stwierdza, że wolność wyrażania opinii zagwarantowana na mocy ustępu 1 Artykułu 10 stanowi jeden z głównych fundamentów demokratycznego społeczeństwa oraz jeden z podstawowych warunków postępu i samorealizacji jego poszczególnych członków. Z zastrzeżeniem ustępu 2, ma ona zastosowanie w odniesieniu nie tylko do "informacji" lub "idei", które są przyjmowane przychylnie jako nieobraźliwe lub neutralne, lecz również w odniesieniu do tych z nich, które są obraźliwe, szokujące lub niepokojące. Takie są bowiem wymagania pluralizmu, tolerancji oraz otwarcia, bez których nie ma "demokratycznego społeczeństwa" (patrz, między wieloma innymi organami, *Oberschlick przeciwko Austrii* (nr 1), wyrok z dnia 23 maja 1991 roku, Seria A, nr 204, § 57, oraz *Nilsen i Johnsen przeciwko Norwegii* [GC], nr 23118/93, § 43, ECHR 1999-VIII).
29. Na podstawie Artykułu 10 § 2 Konwencji, istnieje niewielkie pole dla ograniczeń w stosunku do wypowiedzi o charakterze politycznym czy też debaty w kwestiach interesu

WYROK W SPRAWIE KULIŞ I RÖZYCKI przeciwko POLSCE

publicznego (patrz *Sürek przeciwko Turcji (nr 1)* [GC], nr 26682/95, § 61, ECHR 1999-IV).

Niewątpliwie Artykuł 10 § 2 zapewnia ochronę dobrego imienia innych – to znaczy wszystkich osób; jednakże wymóg takiej ochrony musi być rozważany w relacji do interesu otwartej dyskusji nad kwestiami politycznymi (patrz *Lingens przeciwko Austrii*, powołany wyżej, § 42).

30. Pierwszorzędna rola prasy w Państwie prawa nie może być pominięta. I chociaż prasa nie może wykraczać poza różne ograniczenia ustanowione, między innymi, w celu zapobieżenia zakłóceniom porządku oraz ochrony dobrego imienia innych osób, to jednak jej obowiązkiem jest przekazywać informacje i idee dotyczące kwestii politycznych oraz innych kwestii pozostających w sferze zainteresowania publicznego. Wolność prasy zapewnia społeczeństwu jeden z najlepszych sposobów ujawniania i formowania opinii o ideach i postawach jego przywódców politycznych (patrz *Castells przeciwko Hiszpanii*, orzeczenie z dnia 23 kwietnia 1992 roku, Seria A nr 236, § 43). Wolność wypowiedzi dziennikarskiej obejmuje również możliwość użycia pewnej dozy przesady, lub nawet prowokacji (patrz *Prager i Oberschlick przeciwko Austrii*, wyrok z dnia 26 kwietnia 1995 roku, Seria A nr 313, s. 19, § 38).

31. I chociaż wolność wypowiedzi może podlegać wyjątkom, to "muszą one być interpretowane zawężająco", a konieczność zastosowania jakichkolwiek ograniczeń "musi zostać w sposób przekonujący stwierdzona" (patrz wyżej wymienione wyroki *Observer i Guardian*, s. 30, § 59).

Należy przyznać, że w pierwszej kolejności to władze krajowe oceniają, czy istnieje "ważny interes społeczny" dla zastosowania takich ograniczeń, a przy dokonywaniu takiej oceny przysługuje im pewien margines swobody. W przypadkach dotyczących prasy, krajowy margines akceptacji ograniczony jest interesem demokratycznego społeczeństwa w gwarantowaniu i utrzymywaniu wolnej prasy. Analogicznie, interes ten będzie miał kluczowe znaczenie przy ważeniu – czego należy dokonać na podstawie ustępu 2 Artykułu 10 – czy ograniczenie było proporcjonalne do uzasadnionego zamierzonego celu (patrz *Worm przeciwko Austrii*, wyrok z dnia 29 sierpnia 1997 roku, *Sprawozdania* 1997-V, s. 1551, § 47, oraz *Feldek przeciwko Słowacji*, nr 29032/95, § 78, ECHR 2001-VIII).

32. Jednym z czynników o szczególnym znaczeniu jest rozróżnienie pomiędzy stwierdzeniem faktów a ocenami. Podczas gdy istnienie faktów można wykazać, to już prawdziwość ocen nie podlega udowodnieniu. Wymóg udowodnienia prawdziwości osądu jest niemożliwy do spełnienia i narusza samą zasadę wolności wyrażania opinii, która stanowi fundamentalną część praw gwarantowanych na podstawie Artykułu 10. Jednakże nawet w sytuacji, gdzie jakieś stwierdzenie sprowadza się do wygłoszenia osądu, zakres ingerencji może zależeć od tego, czy istnieje wystarczająca podstawa faktyczna do propagowania kwestionowanego stwierdzenia, jako że nawet osąd może przekraczać dopuszczalne granice, jeżeli nie ma faktycznych podstaw do jego wsparcia (patrz *Turhan przeciwko Turcji*, nr 48176/99, § 24, 19 maja 2005 roku, oraz *Jerusalem przeciwko Austrii*, nr 26958/95, § 43, ECHR 2001-II).

33. Zadaniem Trybunału w wykonywaniu swojej funkcji nadzorczej nie jest przejmowanie roli władz krajowych, lecz raczej dokonanie przeglądu, w świetle Artykułu 10 – decyzji, jakie władze te podjęły zgodnie ze swoimi uprawnieniami przy ocenie sprawy. Czyniąc

WYROK W SPRAWIE KULIŚ I RÓŻYCKI przeciwko POLSCE

to, Trybunał musi przyrzeć się zaskarżonej "ingerencji" w świetle całokształtu sprawy i ustalić, czy powody powołane przez władze krajowe w celu jej uzasadnienia są "właściwe i wystarczające". Czyniąc to, Trybunał musi być przekonany, że władze krajowe zastosowały standardy, które są zgodne z zasadami określonymi w Artykule 10, a ponadto, że oparły swoje decyzje na możliwej do przyjęcia ocenie odpowiednich faktów (patrz *Vogt przeciwko Niemcom*, wyrok z dnia 26 września 1995 roku, Seria A nr 323, ss. 25-26, § 52, oraz *Jerusalem przeciwko Austrii*, powołana wyżej, § 33).

(b) Zastosowanie do niniejszej sprawy zasad ogólnych

34. Trybunał stwierdza, że bezspornym jest, iż postępowanie cywilne przeciwko wnioskodawcom sprowadzało się do "ingerencji" w wykonywanie ich prawa do wolności wyrażania opinii. Trybunał stwierdza również, przy czym w tym punkcie strony są ze sobą zgodne, że skarżona ingerencja była przewidziana prawem, a mianowicie postanowieniami Artykułów 23 oraz 24 Kodeksu Cywilnego, a jej intencją była realizacja uzasadnionego celu określonego w Artykule 10 § 2 Konwencji, a mianowicie ochrona "dobrego imienia i praw innych osób". A zatem jedynym punktem spornym pozostaje kwestia, czy ingerencja ta była "niezbędna w społeczeństwie demokratycznym" dla osiągnięcia zamierzonego celu.
35. Na wstępie Trybunał stwierdza, że powodem w niniejszej sprawie była prywatna spółka, posiadająca prawo do obrony przed zniesławiającymi zarzutami. W otwartej debacie na temat działalności gospodarczej, oprócz interesu społecznego istnieje również konkurencyjny interes, polegający na ochronie handlowego powodzenia i trwałości spółek – dla dobra ich udziałowców i pracowników, ale także dla szerszego dobra całej gospodarki. Państwo zatem posiada pewien zakres swobody w ocenie środków, jakie zapewnia ono spółkom na podstawie prawa wewnętrznego w celu kwestionowania prawdziwości zarzutów, które zagrażają ich dobremu imieniu i ograniczania szkód stąd wynikających (patrz *Steel and Morris przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, nr 68416/01, § 94, ECHR 2005-II).
36. Jednakże Trybunał uznaje, że w przedmiotowej sprawie fakty różnią się w sposób zasadniczy od powołanej wyżej sprawy *Steel and Morris*, która dotyczyła poważnych, zniesławiających zarzutów przeciwko firmie McDonalds. Wnioskodawcy w niniejszej sprawie opublikowali w czasopiśmie dla dzieci dwa rysunki, którym towarzyszył artykuł dotyczący kampanii reklamowej prowadzonej przez firmę produkującą chipsy. Sądy krajowe uznały, że naruszyli oni dobra osobiste spółki, używając w jednym z rysunków słowa "świństwo", które zostało uznane jako zamierzona a nieuzasadniona dyskredytacja produktu firmy Star Foods.
37. Trybunał po pierwsze stwierdza, że zarówno w postępowaniu krajowym, jak i w swoich stwierdzeniach przed Trybunałem wnioskodawcy argumentowali, że publikacja wniosła wkład do debaty publicznej dotyczącej nierozważnej i szkodliwej kampanii reklamowej prowadzonej przez Star Foods. Trybunał uznaje, że sądy krajowe nie przywiązały należytej wagi do argumentu wnioskodawców, że satyryczny rysunek stanowił ripostę na niedopuszczalną zdaniem wnioskodawców kampanię reklamową prowadzoną przez Star Foods, która nakierowana była na dzieci. Kampania ta posługiwała się hasłami odnoszącymi się nie tylko do postaci *Reksia*, ale także do zachowań seksualnych i kulturowych, i to w sposób nieodpowiedni dla dzieci, który stanowiły w tym przypadku

WYROK W SPRAWIE KULIŚ I RÓŻYCKI przeciwko POLSCE

wybrany segment rynku. To zaś w sposób oczywisty rodzi kwestie, które stają się ważnym przedmiotem zainteresowania dla opinii publicznej.

Publikacja wnioskodawców dotyczyła zatem sfery, w której ograniczenia wolności wyrażania opinii muszą być interpretowane bardzo rygorystycznie. Dlatego też Trybunał musi wykazać dużą dozę ostrożności w sytuacji, gdy środki podejmowane przez władze krajowe zniechęcają prasę do uczestnictwa w dyskusji dotyczącej kwestii dotyczących interesu społecznego (patrz *Standard Verlags GmbH przeciwko Austrii*, nr 13071/03, § 49, 2 listopada 2006).

38. Po drugie, Trybunał uznaje, że przedmiotem niniejszej sprawy nie jest zniesławiające stwierdzenie faktu, lecz wartościujący osąd – jak to zostało przedstawione przez Rząd. Ponadto, przedmiotowa publikacja stanowiła satyryczne potępienie spółki i jej kampanii reklamowej w formie rysunku. Trybunał zauważa, że przedmiotowemu rysunkowi towarzyszył duży nagłówek nawiązujący do "bulwersującej kampanii reklamowej" oraz artykuł na drugiej stronie, omawiający kampanię Star Foods. Sam rysunek w sposób oczywisty inspirowany był kampanią reklamową spółki, jako że użyto w nim postaci *Reksia* oraz hasła, jakie można było znaleźć w paczce chipsów.

Biorąc pod uwagę powyższe fakty, Trybunał stwierdza, że celem wnioskodawców nie było w pierwszej kolejności umniejszenie w umysłach czytelników jakości chipsów, ale uświadomienie im jakiego rodzaju hasła używa pozywająca spółka, a także niedopuszczalności stosowania takiej taktyki w celu zwiększenia sprzedaży.

39. I wreszcie Trybunał uznaje, że sądy krajowe nie uwzględniły faktu, że prasa ma obowiązek przekazywania informacji i idei w kwestiach będących przedmiotem społecznego zainteresowania, a czyniąc to może odwoływać się w pewnym stopniu do przesady a nawet prowokacji, czy też innymi słowy – posługiwać się stwierdzeniami o nieco nieumiarkowanym charakterze (patrz *Mamère przeciwko Francji*, nr 12697/03, § 25, ECHR 2006-..., oraz *Dąbrowski przeciwko Polsce*, nr 18235/02, § 35, 19 grudnia 2006).

Sformułowanie użyte przez wnioskodawców było przesadne, jednakże reagowali oni na hasła użyte w kampanii reklamowej przez powoda, które również charakteryzowały się brakiem delikatności i zrozumienia dla wieku i wrażliwości zamierzonych konsumentów ich produktu, a mianowicie dzieci. Dlatego też Trybunał uznaje, że styl wypowiedzi zastosowany przez wnioskodawców motywowany był rodzajem hasła, na które oni w ten sposób reagowali, i – biorąc pod uwagę kontekst – nie przekraczał on granic dopuszczalnych dla wolnej prasy.

Podsumowując, Trybunał jest zdania, że powody podane przez sądy krajowe nie mogą zostać uznane za ważne i wystarczające dla uzasadnienia kwestionowanej ingerencji.

40. Biorąc pod uwagę powyższe względy, a w szczególności interes demokratycznego społeczeństwa w zapewnieniu i zachowaniu wolności prasy w kwestiach będących przedmiotem społecznego zainteresowania, Trybunał stwierdza, że reakcja władz na satyryczny rysunek wnioskodawców była niewspółmierna w stosunku do zasadnego celu, jaki chciały one osiągnąć, i dlatego też nie była ona "niezbędna w demokratycznym społeczeństwie" "dla ochrony praw innych osób".

Stąd też nastąpiło naruszenie Artykułu 10 Konwencji.

II. STOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

41. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

"Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów oraz jeżeli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi taka potrzeba, o przyznaniu słusznego zadośćuczynienia pokrzywdzonej stronie."

A. Szkoda

42. Pierwszy z wnioskodawców wystąpił o przyznanie mu odszkodowania pieniężnego w wysokości 24.000 złotych polskich (PLN), tj. równowartości 7.200 euro (EUR) według kursu na dzień zgłoszenia roszczeń. Na tę kwotę składała się suma 2.500 PLN oraz 11.500 PLN, zapłacona przez wnioskodawców na rzecz powoda z tytułu zwrotu kosztów postępowania, oraz 10.000 PLN wpłacone na cele charytatywne – zgodnie z nakazem wydanym przez sąd krajowy. Pierwszy z wnioskodawców wystąpił ponadto o odsetki należne od tej kwoty.

Jeżeli chodzi o odszkodowanie niepieniężne, pierwszy z wnioskodawców wystąpił o przyznanie mu kwoty 10.000 EUR w charakterze odszkodowania za uszczerbek na jego dobrym imieniu jako uczciwego wydawcy, uwzględniając publicznie wysunięte zarzuty, że brakuje mu profesjonalizmu i rzetelności.

43. Rząd stwierdził, że prawomocny wyrok w tej sprawie został wydany w dniu 21 marca 2001 roku, i Rząd nie może być odpowiedzialny za płacone odsetki za następujący po tym terminie okres badania sprawy przez Trybunał. Jeżeli chodzi o odszkodowanie niepieniężne, Rząd argumentował, że kwota żądana przez wnioskodawcę była nazbyt wygórowana. Zwrócił się do Trybunału o wydanie orzeczenia, że już stwierdzenie zaistnienia naruszenia samo w sobie stanowi wystarczające i sprawiedliwe zadośćuczynienie z tytułu niepieniężnej szkody poniesionej przez wnioskodawcę.
44. Trybunał stwierdza, że w okolicznościach niniejszej sprawy istnieje związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy stwierdzonym naruszeniem a podnoszoną szkodą pieniężną, ponieważ pierwszy z wnioskodawców powołał się na kwotę, jaką nakazały mu zapłacić sądy krajowe (patrz *Busuioc przeciwko Mołdowie*, nr 61513/00, § 101, 21 grudnia 2004 oraz *Kulis*, powołana wyżej, § 59). Trybunał przyznaje pierwszemu z wnioskodawców żadaną sumę w całości, tj. 7.200 EUR.
45. Trybunał uznaje również, że pierwszy z wnioskodawców poniósł szkodę niepieniężną, która nie została w sposób wystarczający zrekompensowana poprzez fakt stwierdzenia naruszenia Konwencji. Dokonując oceny na zasadzie słuszności, Trybunał przyznaje z tego tytułu pierwszemu z wnioskodawców kwotę 3.000 EUR.

B. Koszty i wydatki

46. Pierwszy z wnioskodawców wystąpił również o kwotę 6.270 PLN, tj. równowartość 1.900 EUR z tytułu kosztów i wydatków poniesionych przed sądami krajowymi, co obejmowało 1.400 PLN opłat sądowych na etapie kasacji oraz 4.870 PLN kosztów zastępstwa prawnego wnioskodawców przed sądami krajowymi. Wystąpił on ponadto o 14.000 PLN, tj. równowartość 4.200 EUR, z tytułu kosztów reprezentacji przed Trybunałem.
47. Rząd stwierdził, że koszty i wydatki powinny zostać przyznane jedynie w niezbędnie poniesionym zakresie oraz w rozsądnej kwocie.

WYROK W SPRAWIE KULIŚ I RÓŻYCKI przeciwko POLSCE

48. Zgodnie z prawem precedensowym Trybunału, wnioskodawca jest uprawniony do zwrotu kosztów i wydatków jedynie w zakresie, w jakim wykazano, że zostały one faktycznie i niezbędnie poniesione, w rozsądnej wysokości. W niniejszej sprawie Trybunał stwierdza, że wnioskodawca w sposób wystarczający uzasadnił, iż kwoty te zostały faktycznie i niezbędnie poniesione, przedstawiając odpowiednie faktury oraz inne dowody. Trybunał, uwzględniając informacje znajdujące się w jego posiadaniu oraz wyżej wskazane kryteria, w pełni uznaje roszczenie pierwszego z wnioskodawców i przyznaje mu kwotę 6.100 EUR, pokrywającą koszty z każdego tytułu.

C. Odsetki za zwłokę

49. Trybunał uznaje za właściwe, że odsetki za zwłokę powinny być oparte na krańcowej stopie pożyczkowej Europejskiego Banku Centralnego, do której należy dodać trzy punkty procentowe.

Z TYCH POWODÓW TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje wnioski za dopuszczalne;*
2. *Stwierdza, że nastąpiło naruszenie Artykułu 10 Konwencji;*
3. *Stwierdza*
 - (a) że pozwane Państwo ma zapłacić pierwszemu z wnioskodawców, w terminie trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się prawomocny zgodnie z Artykułem 44 §2 Konwencji, następujące kwoty, przeliczone na złote polskie według kursu obowiązującego w dniu rozliczenia:
 - (i) 7.200 EUR (siedem tysięcy dwieście euro), plus jakikolwiek podlegający płatności podatek, z tytułu szkody pieniężnej;
 - (ii) 3.000 EUR (trzy tysiące euro), plus jakikolwiek podlegający płatności podatek z tytułu szkody niepieniężnej;
 - (iii) 6.100 (sześć tysięcy sto euro), plus jakikolwiek podlegający płatności przez pierwszego z wnioskodawców podatek, z tytułu poniesionych kosztów i wydatków;
 - (b) że począwszy od wygaśnięcia wyżej wymienionego okresu trzech miesięcy do dnia rozliczenia, od powyższych kwot naliczane będą proste odsetki według stawki równej krańcowej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego w okresie zwłoki, plus trzy punkty procentowe;
4. *Oddala* pozostałą część roszczenia pierwszego z wnioskodawców o sprawiedliwe zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim, i notyfikowano na piśmie w dniu 6 października 2009 roku, na podstawie Reguły 77 § 2 oraz 3 Regulaminu Trybunału.

Fatoş Araci
Zastępca Rejestratora

Nicolas Bratza
Prezes